

Egy időben

A művészettörténész ember már az egyetemi képzése során olyan tárházával találkozik a különböző kvalitás-szemléleteknek, esztétikai etalon-felállításoknak – ami alapján a művészettörténet-írás dönt arról, hogy mi művészet és mi nem az –, hogy előbb-utóbb felismeri és jó esetben elfogadja, hogy minden beszédmodellnek saját törvényei vannak, és hogy a különböző műfajok, médiák, szemléletmódok nem versenyztetethetők egymással. Ez a felismerés azt a szakmai alázatot is megszüli, amiben az inkább művészet-értelmezői, mint kritikus szerep a megismerésre és az interpretációra tereli a figyelmet.

Jelen kiállítás 9, teljesen különböző látásmóddal rendelkező képzőművész munkáit állítja ki egy időben, egy intézményben, de egyenként, kompakt módon. A közös bemutatásukkal azonban azt a kérdést is felveti, hogy létezhet-e átjárás az elsősorban saját rendszerükben értelmezhető és értékelhető műfajok között. Vannak-e közös gondolatok és problémák, amelyek egyidőben foglalkoztatják a különböző irányultságú művészeket? Folyhat-e vizuális és szellemi diskurzus egy konceptuálisabb, videóinstallációval foglalkozó fiatal és egy tradicionális olajfestészetet művelő idősebb alkotó, illetve a művészetükkel azonosuló közönség és szakértők között?

Engedjék meg, hogy erre a kérdésre úgy válaszoljak, hogy bemutatom a kiállító művészeket és művészetüket.

Rizmayer Péter, bár eredetileg festő szakon végzett, ma már elsősorban videóinstallációval, akció- és performanszművészettel foglalkozik. Alkotásainak középpontjában a létezés örök folyamatának allegóriájaként megjelenő természet és a víz motívumai állnak. Videói, bár mozgó képek, lassú, meditatív alkotások, melyekben a megörökített idő elmélyülést, a külvilág teljes kizárását követeli meg a befogadótól. *Ugyanaz a folyó* című munkáján a függőlegesen, hatalmas felületen áramló, egyszerre felfelé és lefelé folyó víz szinte magába szívja a befogadót, aki így a loopolt videó végtelen, állandó, csendes körforgásának részévé válik.

Gergely Réka szobrász alkotásai hasonló, csendteremtő erőterrel rendelkeznek: olyan személyes rítusok tereit hozzák létre, amelyek a bensőséges kontempláció helyévé válhatnak. Tiszta, egyszerű, természetes, az abszolút rend szemléletében redukált formái a teljesség gondolatát hordozzák. Stabil, súlyos szerkezetük, steril, üres felületük, ősiséget megjelenítő meleg rozsdavörösük mellett ugyanakkor mindig ott van valamilyen természetes és múltékony anyag, a véletlenszerűséget is magában foglaló szabálytalan, organikus forma. Gergely Réka lírai szobrai vizuális haikuk: a sejtetés, a hiány eszközeivel megformált tömör utalások, melyek a háttérben maradó szerzői szubjektum ellenére transzcendentális tartalmakat sugallnak, miközben tovább lebegnek a befogadóban, amikor az kibontja az esszenciális formába sűrített üzenetet.

Bérczi Zsófia fotósorozatának fiktív női közössége a határtalan sivatag izzó fényeiben, ősi épületek hosszú árnyékában, a sárga-fekete színpár látványos és egyben vészjósló kontrasztjában él. Fotói nem szociográfiai dokumentumfotók, hanem egy képzeletbeli történet beállított, megkomponált jelenetei: storyboard-ként is értelmezhető, festői hangulatú pillanatok. A képek fontos eleme a muszlim ruha, melyet Bérczi Zsófi nem a nyugati értelmezésű női kiszolgáltatottság jelképeként jelenít meg, hanem sokkal inkább annak nőiségét, dekorativitását, szabadságát vagy bensőséges vallásosságát keresi a kifejező mozdulatokban, az alakok sziluettszerűségében, a drapéria feszülésében és táncában – az örök Niké megidézésével.

Az ókor archaikus küroszai és kórei tűnnek fel **Fülöp Gábor** ünnepélyesen álló, emberléptékű alakjaiban is. Szobrai olyanok, mintha egyenesen a földből vagy a tengerből léptek volna elő, felszínüket sokszor kavicsok, növényi motívumok, apró levelek, virágok, bogarak borítják. Máshol tömegük megszűnik, és korallszerű mintával áttört felületük által testetlen szellemmé válnak. Mint akik épp a túlvilágra lépnek át, vagy onnan hoznának üzenetet, egyszerű, zárt tömegükkel, csupaszon, ruhátlanul, emberségük természetességével, formáik finoman esetlen, mégis idealizált világával tartanak felénk. Emelkedett mozdulatokkal, fenségesen és szolgálatkészen. A természet részévé váltan, boldogan.

Soós Nóra festményeinek stílusa egész más, mint az előbb említettek. Munkái hangosak, rajtuk számtalan egymásra festett transzparens képi réteg és szimbolikus motívum sorakozik, melyek komoly társadalmi, akár aktuálpolitikai kérdéseket feszegetnek. A folytonos technikai, tartalmi, lépték- és stílusváltás szándékos zajt kelt a képi szférában, hogy a látványos színek-felületek-foltok-gesztusok-vonalak kavalkádjá mögött a legmélyebb, személyes tartalmak enigmatikusak maradhassanak.

Nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy mindemellet Soós Nóra inspirációi mögött biztosan ott van egy átlagos anya káoszba fulladt napjának utolsó látvány-élménye is: a telezsúfolva talált gyerekszoba-szőnyeg – az egymásra halmozott játékok, a kiömlött foltok, a széttépett papírfecnik, a talányos rajzok és filctoll-nyomok. A sok-sok részlet közt gyakran egész elvesztem – de a legnagyobb zuhanásban is – előkerül azonban két figura: keljfeljancsi, a folyton orra bukó aztán mégis kiegyenesedő ember és nő szimbóluma, és a pár percig csillogó, de hamar semmivé szétpattanó buborékot fújó művész önironikus alakja.

A 100 évvel ezelőtti és a mai Bécs városképeinek különös, álomszerűen fogalmazott képét alkotta meg **Bánföldi Zoltán**, egészen különböző transzparens technikák és jelentésrétegek, szimultán idősíkok összegzésével. Az eredeti, századfordulós fotók az emlékezés elemei, majd a mai, újrafotózott helyszínek motívumaival a látvány egybefoglalja az újat és a tradíciót, míg a manipulált textúra-hatások derengő víziót teremtenek. E komplex montázst a vászonra nyomtatása után a művész egyéni eljárásaival – az enkauszтика, az élénk olaj-ecsetvonások, a kiemelő vonalak és a széttöredezettséget megjelenítő mozaikdarabok alkalmazásával – teszi egyszerre személyessé és időtlenné.

Az idő rétegzettségé köszön vissza **Pataki Tibornál** is, aki úgy kezeli a könyvek lapjait, mint festő a drapériát: keze alatt a papírrétegek dekoratív felületekké válnak, redőznek, hullámszerűen, fény-árnyék játékot játszanak. Reliefszerű, lágy ívű plasztikus formákba rendeződnek, vagy szögletes éléikkel absztrakt térformákká alakulnak. Sokszor egymásba csúsznak, ütköznek, megtörik, gyűrnek egymást, vagy gyengéden egymásba olvadnak, összegabalyodnak, szinte egyesülnek. És néha többen egész családot alkotva összebújni látszanak. Pataki könyvmetszetei olyanok, mint a fák évgyűrűi, vagy a geológiai földrétegek: nem látjuk, de tudjuk, hogy magukba rejtik és őrzik az idő minden lenyomatát – betűket, szavakat, gondolatokat, történeteket, történelmeket és hosszan mesélő egyéni emberi sorsokat.

Pataki geometrikus képépítéséhez hasonlóan **Byhon Győző** festőművész képei első látásra szintén geometrikus jellegű absztrakt kompozíciókként, expresszív látványerejű konstrukciókként értelmezhetők, melyekben a nagy mennyiségben egymás mellé helyezett elaprózódó formáknak, színeknek és eltérő anyagoknak az ütköztetése kapja a fő szerepet. Képei azonban a valóságból kiinduló, felülnézetből ábrázolt táj- és városképek, amelyek olyan nézőpontból mutatják a világot, ahonnan a természet organikus vonalhálói nem várt, esztétikus kontrasztot alkotnak az ember által épített környezettel. Ahonnan a formák rejtélyes jelekké válnak, az elemek sejtekké, rostokká, élő szövetté állnak össze. És ahonnan a világ kaotikus szétdaraboltsága mégiscsak valamiféle rejtett struktúrába rendeződik.

Tenk László alkotásaiban a lélekből fakadó érzelmek közlésén, az önkifejezés művészi szándékán alapuló figurális festészet dominál, amelynek nem célja, hogy a kortárs művészet progresszív kritériumaival mindenáron diskurzust folytasson. Tenk olyan anakronisztikus motívumokat enged meg magának, mint a romantika és szimbolizmus világából eredő antropomorf fák. Vagy a titok feltárulkozását szolgáló, lombkoronaként vagy eltakaró fatörzsként ábrázolt „elhúzott függöny” vizuális toposza. Eközben művészete a tradicionális olaj- és táblaképfestészet érzéki materializmusának igenléséről, a vastag és nyers festéknymokkal borzolt felület szenvedélyes látványélményéről is szól. És bár a láthatót festi, festészete nem mimézis: számára a természet eszköz, kiindulópont és tükör önnön emberi-művészi szubjektuma megidézéséhez és a világ megismeréséhez.

Az *Egy időben* című kiállítás valóban különös összecsengésekre ad alkalmat. A kurátorok választását és a teljes anyagot is áthatja egy időtlen, imaginárius szellemi tér megteremtésére irányuló törekvés és a világ részeként értelmezett ember létének igenlése. Jelenjen ez meg akár a természet panteisztikus körfogásában, az alkotás meditatív-kontemplatív befogadásában, az idősíkok egymásra sűrítésében, a művészi személyiség és a művész társadalmi szerepének keresésében, az emberi környezet különös perspektívájában, vagy az Elíziumból hozott üzenetekben és a természet szépségeinek érzéki hangsúlyozásában.

Garami Gréta

Múcsarnok, 2020. október 27.